

Van Vrogger

Een gezamenlijke uitgave van oudheidkundige stichting De Spiker en stichting Dorpsportaal Schoonebeek

Redactie

Chris Butterhoff
Henry Eisen
Jan Lamberts
Kees Veenstra

CONTACT REDACTIE

historie@dorpsportalschoonebeek.nl

Een duik in de historie van Schoonebeek**Versijning**

Deze uitgave versijnt een keer per kwartaal als bijlage van De Jaknikker en wordt gratis huis aan huis bezorgd

Vormgeving

Johan Nauta BNO
Drukwerk
Edoprint, Dalen
Wintereditie
december 2021

Wintereditie

Van Vrogger

Spikerneis

Tentoonstelling 'Schoonebeek 194045' zit erop

De tentoonstelling 'Schoonebeek 194045' is op vrijdag 26 november ten einde gekomen. Het was een mooi en grotendeels goed bezocht evenement met een gevarieerd programma. Drie exposities, vier lezingen en een herdenking van 'Remembrance Day'. Ons aandeel hierin was, zoals bekend, de beschrijving van de oorlogsomstandigheden in Emlichheim.

Foto: Joop Robben

Meerdere mensen hebben aangegeven hoe bijzonder dit thema toch was. Zoals een bezoeker opmerkte: "Zo dichtbij en toch zo veraf ook weer. Je hebt eigenlijk geen idee wat zich daar allemaal heeft afgespeeld en hoe erg het ook voor de mensen in Emlichheim moet zijn geweest. Zoveel mannen, jongens vaak, die nooit weer zijn gekomen. Ook nog in de wetenschap dat er over en weer veel familie- en vriendschapsbanden zijn." Een woord van dank is op zijn plaats voor de bezoekers en zeker voor onze vrijwilligers die deze expositie mogelijk hebben gemaakt!

Oproep aan amateurschilders

In het volgende seizoen wil De Spiker graag aandacht besteden aan de amateurschilders in Schoonebeek en hen een podium bieden om hun werk te laten zien aan anderen. Er zijn nog geen exacte data bepaald, maar we denken aan 'ergens in het voorjaar'. Het begint echter uiteraard met het inventariseren van de belangstelling. Wil jij gebruik maken van ons aanbod, meld je dan aan via: st.de.spiker@gmail.com. We denken dat er een behoorlijk aantal amateurschilders in het dorp te vinden is en hopen dan ook op veel aanmeldingen. Gewoon doen!

Henry Eisen

Foto: Kees Veenstra

Fraaie aanwinst voor De Spiker!

Onlangs kregen we van mevrouw Greta Masselink een heel bijzonder kistje overhandigd. Een prachtige aanwinst voor onze erfgoedcollectie. Met grote dank!

Het kunstzinnige kistje is in 1945 gemaakt door een oom van mevrouw Masselink en is helemaal gemaakt van aluminium dat afkomstig is van een neergestort vliegtuig van de geallieerden. Hoe bijzonder is dat! Het ziet er nog heel gaaf uit en is voorzien van het jaartal en de initialen 'G.M.' Ook haar zuster heeft eenzelfde soort kistje en ook dat mogen we binnenkort in ontvangst nemen. Daar zijn we heel blij mee. Een mooi voorbeeld van wat wij als De Spiker graag willen: behouden van Schoonebeker erfgoed. Gooi daarom niet te snel iets weg. Bij twijfel kunt u altijd informeren of De Spiker erin geïnteresseerd is. Het zal u verbazen hoe vaak dat het geval is!

Waar zijn we mee bezig?

Hoewel de expositieruimtes van oktober tot en met maart gesloten zijn, zitten we niet stil. Zo denken we (samen met NAM en SVV'04) na over mogelijke exposities in 2022:

- Amateurschilders (zie oproep hiernaast)
- 75-jarig bestaan van de NAM (september)
- 75 jaar voetbal in Schoonebeek (juni).

Daarnaast zijn we momenteel bezig om leskisten te maken voor het basisonderwijs over de geschiedenis van de oliewinning. Natuurlijk gaan we ook onverminderd door met ons archiefwerk en de digitalisering daarvan. Wilt u ons helpen? Graag! Stuur een mailtje naar: st.de.spiker@gmail.com en we nemen contact op.

'Aardappelkrabvakantie'

Een bijdrage van Gert-Jan Rotmensen

De herfstvakantie doet mij altijd denken aan vroeger en dat was 1955, het jaar dat ik voor het eerst naar de grote school ging, eerste klas (6 jaar) zo noemden wij toen de lagere school, nu is dat de basisschool, groep 3. Wij noemden de herfstvakantie, 'aardappelkrabvakantie'. Dat duurde ook een week en soms zelf een paar dagen langer als de boeren in tijdnood kwamen door slecht weer om de aardappelen eruit te krijgen.

Voor de boeren was dit een mooie oplossing om de aardappelen uit de grond te krijgen en voor heel wat gezinnen was het een extra aanvulling op het inkomen. Dat aardappelkrabben ging als volgt. Mijn vader sloot een akkoord met een boer uit de buurt over een perceel aardappelen om die te rooien en dat moest dan in de vakantie gebeuren. Wij waren thuis met een hele schare en iedereen vanaf de eerste klas lagere school mocht (moest) mee, zowel de jongens als de meisjes. Dit gebeurde in de tijd dat de boeren nog geen last hadden van de arbeidsinspectie en van het UWV. We gingen dan met paard en wagen naar het land en er werd een grote houten eg meegenomen, die bij een regenbui rechtop werd gezet en daar kwam aardappelloof overheen. Daar kropen we achter om te schuilen als het regende of we kropen onder de wagen. Als het een hele dag regende waren we vrij, want de aardappelen moesten droog de kuil in, anders waren ze niet te bewaren. Mijn vader en oudere broers gingen de aardappelen met de vork los steken en wij moesten dan de aardappelen rooien (krabben) en in manden en korven doen en die werden dan weer door mijn oudere broers in een dobbe (kuil) gedaan.

Als het mooi weer was, was het een gezellige boel. We deden allerlei spelletjes en er werden raadsels bedacht die tot op de dag van vandaag nog bekend zijn. Hier wil ik een paar van noemen. 1. Als ie los is, is ie dicht en als ie dicht is, is ie los. 2. Een gat op een gat is geen gat. Een gat zonder gat is een gat, ra, ra wat is dat. 3. Er ligt een brug naar het eiland, als die brug nu weg was, hoe kom je dan op het eiland. 4. Of we gaan vandaag krabben waar het niet jeukt. Ook raadden we personen uit de Westersebos en dat ging als volgt: om de beurt mochten we een afkorting noemen die dan geraden moest worden, bijvoorbeeld T. A. was Tieme Adema, J.W. was Jan Wolbers,

B.K. was Berend Koops, en zo gingen we de gehele Westersebos langs. Een zus van mij kwam met de afkorting M.B. Dat konden we niet raden, volgens ons woonde er niemand in de Westersebos met die initialen. "Ja", zei mijn zus, "dat is Manssie Bon." En dat klopte wel, want dat zeiden we ook, maar in werkelijkheid heette hij Mans Sibon (M.S.). Er werden ook gedichten gemaakt. De eerste dag kwamen we niet verder dan twee regels onder andere 'Het peerd van Ep Keen is niet zo sterk als de roen van Engberts Dark'. Maar aan het eind van de week was het gedicht langer. Dat ging dan zo: 'Ik zal je wat vertellen zei Albert Ellen, het was rond Pasen zei Albertus Klaassen. Wij gingen net naar de kark zei Henk van Engberts Dark, er zit een schoer (dikke regenbui) zei Bisschops boer, O het begint al te regen'n zei Geert Hegen wij worden allemaal nat zei Jan Pat, schuil onder die boom zei Ellen Oom, hier nog een paar zakken zei Jan Nakken'. Enzovoort.

Ook werd er gezongen, onder andere het 'Moeder waar is Geert, naar tante naar tante op een peerd en wat heeft hij daar gehad een koekje een koekje met een gat, wat heeft hij daar gedaan gevochten gevochten met een haan, wat heeft hij daar gezien, de meester de meester op een zwien, wat heeft hij daar gehad, klappen klappen met een lat' en meer van die dingen. Ik heb zelf twee of drie jaar de aardappelkrabvakantie meegemaakt, toen kwam ook in Schoonebeek de mechanisatie opzetten. Eerst kwam de voorraadrooier, die gooide de aardappelen in rijen op het land, dan hoefde je alleen maar de aardappelen op te rapen en niet meer te krabben. Daarna kwam een eenrijige rooimachine, later werden dat twee rijen, nog later weer waren er zelfrijdende rooimachines, eerst twee en toen ook vier rijen. Het perceel waar wij vroeger met tien personen een week over deden is nu in een paar uur gerooid. Tot zover mijn verhaal. Ondanks het feit dat het zuinige tijden waren en het woord luxe nog niet bestond, kijk ik met veel plezier op die tijd terug.

✱

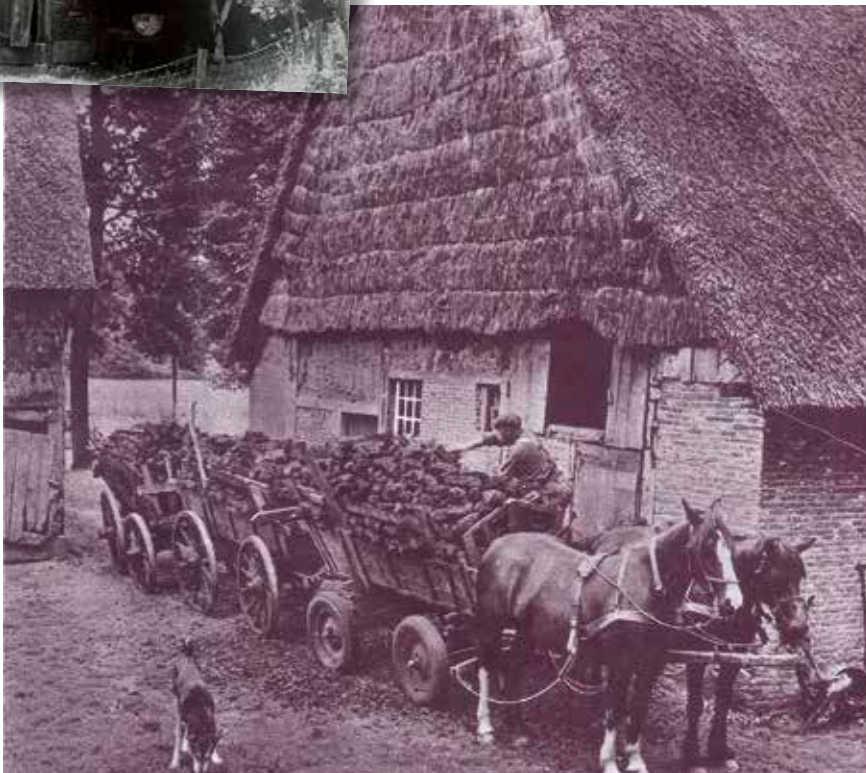
De goede jaren in Schoonebeek...

Een bijdrage van Han ter Laak

In de jaren 1968 - 1977 woonden en werkten wij in de mooie gemeente Schoonebeek. Mijn vrouw en ik bewaren hieraan goede herinneringen. Regelmatig komen wij in onze 'oude' gemeente en ondanks de samenvoeging met Emmen zien wij alleen maar vooruitgang.

Wij vergeten dan ook de mooie buurtdorpen niet, waarbij opvalt dat met name Weiteveen zich fraai heeft ontwikkeld. Zelfs een straat gewijd aan de oud-wethouder G.H. Scherpen hebben wij vastgesteld en dat komt deze bestuurder zeker toe. De kennismaking met Scherpen was tijdens mijn benoeming tot chef van de afdeling financiën en tevens secretaris van de sportcommissie. Wethouder Scherpen was voorzitter van deze commissie en voerde het beheer over twee sporthallen, twee openluchtzwembaden, en sportvelden en gymnastieklokalen. Later is daar ook nog bijgekomen het overdekte zwembad 'De Slagen', dat destijds officieel werd geopend. Door zijn rustige en verstandige wijze van besturen en dankzij de bekwame ondersteuning van de ambtenaar sportzaken Hennie Bergmeester verliep een en ander tot tevredenheid van de gemeenteraad en het college van B&W. De gemeenschap Schoonebeek is de heren Scherpen en Bergmeester veel dank verschuldigd. De straatnaam voor Scherpen is dus terecht. Voor een straat vernoemd naar Bergmeester zou ik mij ook als supporter willen aanmelden, maar daar ga ik helaas niet over. Had Scherpen een groot aandeel in het goede bestuur van Schoonebeek, Bergmeester deed, samen met vrouw (en soms kinderen) heel veel voor de sport in Schoonebeek. Verder was de familie toen al zeer actief voor het milieu. Maar terug naar oud-wethouder Scherpen. Jarenlang locoburgemeester en naast sportzaken was hij ook nog belast met openbare werken. Verder was hij bestuurslid van de Veltmanstichting te Weiteveen en lid van de KVP-fractie in de gemeenteraad, later het CDA. Zijn afscheid is gevierd in 'De Zwarte Racker' en was helaas niet in de door hem gewenste harmonie. Jammer, want hij zou dat wel hebben verdiend. Nog altijd ben ik blij dat ik zoveel en zo lang met hem heb mogen samenwerken. Zo'n straatnaam doet recht aan het grote belang van deze bestuurder voor de gemeente Schoonebeek.

✱

De Zwaantje Hans-Stokman's Hof

‘Hebt u even een mo(nu)mentje?’

De Zwaantje Hans-Stokman's Hof. De naam alleen al zet je aan het denken want een spelfout is zo gemaakt en dat zou geen goed begin zijn van deze bijdrage aan ‘Van Vroger’.

Door Ruud Pat

Over dit fraaie monumentale pand is al heel veel gezegd en misschien nog wel meer geschreven. Op de mooie site van stichting ‘De Spiker’ staat vol trots de Saksische boerderij met woongedeelte, een oudheidkundig museum en het NAM-museum te prijken. In de fraaie vormgegeven Waag’schuur is een prachtige expositieruimte en op het oeroude erf is ook nog eens een monumentale hooischuur waar sinds 2009 de plaatselijke makelaar is gevestigd. Het mooie oude erf maakt het geheel compleet met zijn prachtige appelhof, de zeventiende-eeuwse Bentheimer waterput en natuurlijk Zwaantje Hans die al sinds lange tijd, al zandstrooiend, in de voortuin staat te pronken. Wat in mijn beleving onderbelicht is, zijn de vele duizenden en duizenden uren die alle vrijwilligers sinds de jaren zeventig in dit prachtige geheel hebben gestoken.

Dit monument, pal in het centrum van Schoonebeek, had niet een dergelijk monument kunnen worden als alle vrijwilligers, hun partners, sponsors en iedereen die Stichting De Spiker een warm hart toe dragen hun bijdrage niet zouden hebben geleverd. Een monument dat symboliseert tot welke mooie dingen je kunt komen als je samen ergens voor gaat. Een parel voor het dorp en de regio en in meerdere opzichten een monument.

‘Als eigenaar van een Rijksmonument hoop je het stokje in betere staat over te dragen dan je het ontvangen hebt’

Formeel is het een Rijksmonument maar de Zwaantje Hans-Stokman's Hof is meer dan dat. Het is een monumentale erfenis aan de inzet van alle betrokken vrijwilligers en Schoonebekers door de jaren heen en zal dat ook nog jaren blijven. Want als eigenaar van een Rijksmonument hoop je het stokje in betere staat over te dragen dan je het ontvangen hebt en dat is bij dit uitzonderlijke geheel meer dan gelukt!

Bij de foto's

Links: Albert Stokman bezig met de turf voor de noordgevel van de boerderij, met links de schuur. Ooit heette de boerderij ‘Scholten-erve, nu dus ‘Zwaantje Hans-Stokman's Hof. De foto is afkomstig uit het Booënboek van Bert Finke.

Kleine foto's van boven naar beneden:

De boerderij eind jaren '40. De NAM is gearriveerd. Jan Hans bij het vuur. Jan was de vader van Zwaantje. Zwaantje Hans bij het maken van een zandtapijt. Een uniek stukje Schoonebeker geschiedenis. De schuur in de oude staat, nu dus het pand van Pat Makelaardij. De eerste drie foto's zijn afkomstig uit de collectie van De Spiker, de laatste van Ruud Pat.

Links: Booheer Martinus Dorgelo, bij de deur van de Hekmans Boo
Midden: Hendrik Mepschen, de laatste booheer van de Hekmans Boo
Boven: Booheer voor zijn boo

Foto's: collectie De Spiker

De booheren van Schoonebeek

Op 22 november verscheen 'Het booënboek. Vetweiderij in de Schoonebeeker marke'. In 700 pagina's wordt de geschiedenis van deze voor Nederland unieke veeschuur beschreven. Maar ook het verhaal over de marke van Schoonebeek, waarin de booën stonden. Verder de grensstrijd om de Twist, over de booën in de graafschap Bentheim. Wie waren de booheren en wat deden ze? Dit artikel vertelt iets over deze booheren.

Door: Bert J. Finke

De cowboys van Schoonebeek

De Schoonebeker boeren stalden hun rundveestapel niet op hun boerderij, maar een stuk oostelijker in de marke. Daar hadden ze booën gebouwd, veehutten die geschikt waren voor het stallen van ongeveer twintig runderen. Er stonden in dit gebied ongeveer veertig booën. Uniek eraan was dat de runderen met de koppen naar de wand stonden, en niet andersom zoals dat in Drenthe gewoon was. De bouw is terug te leiden naar de Friese greidboerderij. De Schoonebeker veestapel was groter dan in de rest van Drenthe, waar een gemiddeld aantal van zeven tot acht runderen normaal was. Om toezicht te houden op de veestapel stelden de Schoonebeker boeren een herder aan, de booheer. In Amerika zouden ze cowboy heten.

Sociale status van booheren

We weten van ongeveer zestig booheren wie ze waren. De oudst bekende werd rond 1605 geboren en de laatste in 1925. Van hen was bijna zestig procent booheer voordat ze trouwden. Dertig procent bleef vrijgezel en tien procent werd booheer toen ze weduwnaar waren geworden. Bijna de helft was geen familie van de boo-eigenaar, terwijl een derde een zoon, oom of vader was. Vijftien procent van de booheren waren tussen de tien en twintig jaar, dus nog jong. Bijna de helft was tussen de

twintig en dertig, en zij stopten toen ze trouwden. Ruim tien procent was boven de zestig jaar. Het overgrote deel van hen bestond dus uit jonge kerels tussen vijftien en veertig jaar.

Strijd in de Twist

Gemakkelijk hadden de booheren het zeker niet altijd. Vanuit Münster begonnen steeds meer kolonisten zich in het gebied van de Twist te vestigen. En die wilden wel van die booën af en de grond in gebruik nemen. Al in de vijftiende eeuw waren er problemen. En als booheer zat je daar middenin. Rond 1760 was het helemaal raak:

'Gepasseerde weeke hebben die van Schonebeek een onangename visite gehad bij de Schoonebeeker Boon, nademaal wel 80 personen van het Buirschap Scheerhoorn en Barthoorn sig niet hebben ontsien gewelddadiger wijze voorsien met vorken, schuppen en spaden, sig te vervoegen op het territoir van dese Landschap. Bij de Schonebeeker Boon of schuiren waar in des winters haare beesten voederen, het hooij voor het meeste gedeelte uit hare schuiren te halen, in sloden, putten en kuilen te dempen, door mengende het selvige met drek en vuiligheden en daar en boven veel hooij weg te nemen, op wagens geladen; en mede genomen. Hebben vervolgens de woninge waar in eenige menschen wonen, met geweld open gebrooken; haar provisie van eetware opgegeten ja tot honing inclus oek

vorken mede genomen een Jonge ..raaf geslagen, en gedwongen dat zijn eijgen hooij soude in de sloot dempen, en een mes op de borst geset'. De Münsteren ontkenen uiteraard alles. Ze hadden niet gedreigd de booheren te slaan, of de boo omver te gooien. Er waren geen messen gebruikt. En ze hadden geen vorken meegenomen, of brood, spek, honing, eieren of melk. Het leven van een booheer was niet altijd rustig.

Een Russische booheer

Behalve booën in de Schoonebeeker marke stonden er ook booën aan de overkant van het diep, in de Grossringer marke. In de Tweede Wereldoorlog was een Rus Pedro of Pjotr booheer op de Aalminksboo. Albert Masselink uit Nieuw-Schoonebeek had er een 'spirituele' ervaring: *'Ik ben eens op een koude winteravond op bezoek geweest bij een Rus die de Aalminks boo beheerde. Zo af en toe ging je wel eens buurten bij elkaar om de lange avonden door te komen. Deze Rus stookte zelf sterke drank. In een soort ketel liet hij aardappelen en rogge gisten en ving de stoom op in een slangetje dat in een waterbad lag. In het uiteinde van het slangetje had hij een wollen draadje gewurmd en daarlangs druppelde de vloeistof in een fles. Volgens mij bijna puur alcohol. Hij dronk het spul met een zichtbaar genoegen en bood mij een glaasje aan. Ik wilde niet achterblijven, en dronk als een grote kerel een paar flinke borrels. Toen ik enige tijd later weer op weg was naar mijn eigen boo, merkte ik dat ik toch wel aardig aangeschoten was. Het vroor dat het kraakte, het was bar koud. Ik werd moe van het strompelen, van het telkens uitglijden en ging zitten op de ring van een waterput aan de rand van een weiland. En ik herinner me dat ik heel mooie gedachten had, ik voelde de warmte thuis in Nieuw-Schoonebeek in de kamer bij vader en moeder. Als ik niet van de rand getuimeld was, was ik daar zeker doodgevroren. En voor mij was het op dat moment helemaal niet*

onaangenaam zo te sterven: zo vervuld van mooie gedachten. Maar door de val kwam ik weer bij mijn positieven en ben strompelend op weg gegaan naar mijn eigen onderkomen.'

Bijzondere gebruiken tegen Kerst

De booheren waren niet het hele jaar op de boo. In beginsel van Lichtmis tot mei, en van oktober tot Kerstmis. Tussen mei en Kerstmis werd het vee niet op de boo gestald, maar graasde in de weilanden rondom de boo. De booheer hielp dan mee met het gewone boerenwerk op de boerderij. Tussen Kerst en Lichtmis ging het vee naar de boerderij in Schoonebeek. De booheer werd dan door de boer en zijn personeel in een linnenwagen opgehaald. Eerst werd op de boo een boekweitenpannenkoek gegeten. In de pan werd boter gesmolten, waarna het beslag samen met schijfjes metworst en blokjes spek werd toegevoegd. In het midden van de koek werd een extra portie boter gelegd. En als de pannenkoek klaar was voor gebruik, dan werd deze nog eens

met boter overgoten. Men sneed er om beurten met een zakmes stukken af. Na nog boekweitenpap te hebben gegeten, ging het terug naar de boerderij in Schoonebeek, samen met de veekudde. Onderweg werd op de midwinterhoorn geblazen, zodat iedereen wist dat het gezelschap eraan kwam. Het leven van de booheer was buitengewoon te noemen.

✱

Voor informatie over de aankoop van het Booënboek zie De Jaknikker pagina 14.

Links: Wilms boo vanaf de zuidkant gezien
Boven: Voorzijde Elzings boo (eerst Hinnen boo) op 19 mei 1912 **Onder:** Boovee op de Heuving

Foto's: collectie De Spiker

De Stroom

Door Kees Veenstra

De Stroom, de plaatselijke gangbare naam voor het Schoonebeker Diep, is een water dat al eeuwenlang een belangrijke rol speelt voor de dorpen aan weerszijden van dit grensriviertje. In feite is het de aanleiding van het bestaan van die dorpen.

De bron ligt in het Wietmarschener Moor in Duitsland. Die bron is nauwelijks waar te nemen en het eerste deel is het een nietszeggend slootje, eentje waar er legio van zijn, maar wel met een naam: de Twister Aa. In Adorf lijkt het al iets meer als het het Süd-Nord kanaal kruist, waarna het doorstroomt als Grenz Aa richting Nieuw-Schoonebeek en al meer een beek genoemd mag worden.

Richting Schoonebeek wordt het breder en breder en mag het zich een riviertje gaan noemen. Zo mondt het vlak voor Coevorden in het kanaal Coevorden-Alte Picardie uit. Voordat dit kanaal bestond mondde De Stroom echter in de Coevorder gracht uit. En dat alles omdat de bron zeven meter hoger ligt dan het eindpunt.

En ook leuk om te weten. Ooit kende De Stroom in Duitsland twee aders: de Noorderstrang en de Zuiderstrang. Van eerstgenoemde is niets meer te zien, de Zuiderstrang is wat we nu nog steeds kennen. Er zijn ontzettend veel verhalen te vertellen over De Stroom. Over water-overlast, over reconstructie, over rechten, maar ook over vissen, zwemmen, schaatsen en nog veel meer. Het zou een mooi en interessant boek worden. Als ik er ooit tijd voor vind....

✱

Foto boven: De Stroom, dan nog Twister Aa, zo'n 700 meter na de bron. Een slootje, meer niet.
Foto: K. Veenstra

Foto midden: De Stroom trad voor de reconstructie regelmatig buiten zijn oevers.

Foto links:
Eén van de oude sluizen in De Stroom.
Foto's: collectie De Spiker

1

2

3

4

5

6

Mooie winterse plaatjes uit Schoonebeeks verleden

1 | De oude gereformeerde kerk met rechts nog een gedeelte van die prachtige oude pastorie op de hoek van de Europaweg en de Gedempte Bargerbeek. Op de achtergrond is ook al de nieuwe gereformeerde kerk te zien, evenals de woningen aan De Mente.

2 | De Europaweg bij de afslag naar wat toen nog de Beekweg heette. Links naast de kerk zien we nog de middenstandswoning waar onder meer Borneman Manufacturen en horlogerie Frits(ie) Knecht hun handel hebben bedreven. Inmiddels is dat allemaal plantsoen en parkeerterrein.

3 | De benzinepomp van transportbedrijf Kramer toen dat nog in het centrum van Schoonebeek gehuisvest was. Het adres was Europaweg 125, daar waar nu De Bentepol staat. Benzinepompen midden in het dorp was toen nog heel gewoon. Er waren er zelfs drie. Waarover een andere keer meer.

4 | Toen 'slepen' op oudejaarsdag nog een echte traditie was in Schoonebeek. Groepen jongelui trokken het dorp door en namen alles wat los (en niet vast!) zat mee op een boerenwagen. Vervolgens werd dat op andere plaatsen weer 'afgeleverd'. Zoals hier voor het pand van kapper Meerstadt, Europaweg 127.

5 | De Stroom is 'bij de zomerdag' al schilderachtig, maar als het echt winter is, krijgt dat nog een extra dimensie. Dit is een foto van voor de reconstructie in 1976.

6 | Over schilderachtig gesproken. Wat dacht u van deze foto van een boerenwagen ergens in het Westersebos. Ook voor de drie beschermde dorpsgezichten, Westersebos, Middendorp en Oostersebos geldt dat ze in alle seizoenen prachtig zijn. Meer zien? Kijk eens op www.dorpsportalschoonebeek.nl/mooi-schoonebeek-de-albums/.

Tekst: Henriët Jager

Foto's: Archief NAM en collectie De Spiker

De gebouwen van de NAM in Schoonebeek

In de vorige editie van 'Van Vrogger' schreven we dat medio 1949 hard gewerkt werd aan de bouw van een 'echt' kantoor aan de Beekweg voor het olieveld Schoonebeek. De bouw van de emulsieverwerkingsinstallatie (EVI) was inmiddels afgerond. Deze installatie staat in Schoonebeek beter bekend als 'het ROV', de Ruwe Olie-Verwerkingsinstallatie. DE EVI/ROV zorgde ervoor dat de bijproducten die bij de winning van aardolie mee naar boven komen, verwerkt en gezuiverd worden. Vandaar vertrok de bekende olietrein naar Pernis. Naast het EVI/ROV vond je in en om Schoonebeek veel meer gebouwen en installaties die voor de oliewinning gebruikt werden.

Meetstations

De olie die op een locatie met jaknikkers naar boven gehaald werd, vloeiende door ondergrondse leidingen naar een ten opzichte van deze locatie centraal gelegen punt: het meetstation. Op zo'n meetstation vond je onder andere een separator waarin het gas van vloeistof werd gescheiden en enkele tanks waarin de olie wordt opgeslagen en gemeten. Bovendien wordt de olie gedeeltelijk ontdaan van het meegekomen zoute water. Verwarming van de olie, die ver boven het vriespunt stolt, is noodzakelijk, voordat ze door ingegraven leidingen kan worden verpompt naar een ontzoutings- en ontwateringsinstallatie die op het (verlaad)emplacement staat.

Verlaademplacement of Emplacement

Op het verlaademplacement, het bedrijfsterrein aan de Beekweg 33, werd de olie zo goed als vrijgemaakt van zout en water in een ontzoutings- en ontwateringsinstallatie. Het emplacement in Schoonebeek was voor een belangrijk deel gevuld met de

opslag van buizen die voor de verschillende boringen gebruikt werden en uiteindelijk dus de Nederlandse grond in gingen. Verder bevonden zich een reparatiewerkplaats, materialendienst, elektrotechnische dienst, timmermanswerkplaats voor revisie en onderhoud van dieselmotoren op het emplacement. Aan de oostzijde van het emplacement lag het regiokantoor van de NAM waar de coördinatie van de werkzaamheden voor Oost-Nederland plaatsvond. Het treinspoor liep door tot op het emplacement, zodat materialen per trein konden worden aangevoerd.

Sociale voorzieningen en opleidingen in en bij de Boô

Al snel na de oprichting van de NAM bleek in Schoonebeek behoefte te zijn aan een recreatiecentrum. Als een van zijn laatste officiële handelingen tijdens zijn directeurschap van NAM legde de heer Bolderdijk in 1950 de eerste steen voor het te bouwen nieuwe recreatiecentrum De Boô aan de Beekweg. Het jaar erop worden de bouw-

werkzaamheden van De Boô afgerond. Bij de Boô werden eveneens sportvelden en een zwembad aangelegd. Werknemers van de NAM konden lid worden van de ontspanningsvereniging die toneelvoorstellingen en amusementsavonden organiseerde. Verder kon men bridges, tennissen, volleyballen, voetballen, schieten, kegelen en paardrijden.

Voor de officiële opening had directeur Van Gogh tal van gasten uitgenodigd. Onder andere mr. dr. Baron De Vos van Steenwijk, de Drentse Commissaris van de Koningin, ir. P. de Haart, Inspecteur-Generaal der Mijnen en jhr. H.G.A. Quarles van Ufford als vertegenwoordiger van het bestuur van de NAM in Den Haag. Samen met voorzitter De Wolff van de ontspanningsvereniging van de NAM hees de heer Van Ufford de OSV-vlag en droeg vervolgens het complex over aan de ontspanningsvereniging.

✱

Foto: Meetstation 2 aan de toen nog onverharde (!) Kerkhoflaan, richting het Schoonebeker Diep

Foto links: Een mooie overzichtsfoto van het emplacement aan de Beekweg. Zoals te zien, is er sprake van veel opslag van buizen. Op de achtergrond het toentertijd uiterste moderne kantoor van de NAM.

Foto boven: De aanleg van het zwembad bij recreatiecentrum De Boô.

Een (deel van het) verhaal geschreven door Ger ten Brinke,
met toestemming van Jan Lamberts

De periode van kerst en oud en nieuw

Het kerstfeest was altijd de topper onder de feesten in ons gezin. Eindeloos lang duurde vaak het feest op school met verhalen, snoep en warme chocolademelk en 's avonds tijdens de kerstdienst in de kerk zongen we opnieuw veel kerstliedjes. We genoten van de gezellige roezemoezige sfeer, vergaapten ons aan de grote en prachtig versierde kerstboom en keken en luisterden naar de preek van de dominee. Aan het eind van de dienst kreeg ieder kind een sinaasappel en een leesboekje met veel plaatjes, geschreven door W. G. van der Hulst.

Thuis rook het lekker en was het warm, feestelijk en gezellig! Pa versierde ieder jaar een prachtig kerstboompje, hij maakte mooie en creatieve kerststukjes voor de tafel of hangend aan de muren en hij zong mooie 'Weinachtslieder' waarbij hij zichzelf begeleidde op het orgel. Ma verzorgde een perfecte maaltijd met een pittig voorafje en een heerlijk zoet toetje, ze bakten soms meerdere cakes of een taart die we bespotten met slagroomfiguren, zoals rozetjes, bloemen en prachtige fantasiefiguren! Ze deed er daarna nog zoete, rode bicarotjes op, heel prachtig om te zien maar vooral heel lekker! Opa en oma waren bij het kerstdiner altijd onze gast, we aten lekker en het was gezellig! In de goed verwarmde kamer brandden we daarna de kerstboom met echte kaarsjes en zongen opnieuw kerstliederen met pa achter het orgel. Ook dronken we koffie of chocolademelk en aten een stukje van die mooie en heerlijke taart!

Rieten dak

Elke avond als de kerstboom brandde stond er altijd een grote emmer met water en een dweil achter het gordijn, je wist immers nooit wat er kon gebeuren! Onze boerderij had gedeeltelijk een rieten dak dat vlam zou kunnen vatten, en lag op korte afstand van andere boerderijen eveneens met een rieten dak! Als je aan de mogelijkheid van brand dacht realiseerde je jezelf tevens dat overal het vee in de stallen stond! Ik heb nooit gehoord dat er in een kerstnacht een boerderij is afgebrand.

Ger(rit) ten Brinke was een geboren en getogen Schoonebeker. Hij woonde tot 1958 aan de Europaweg 106 (zie foto). Vele jaren later schreef hij een aantal verhalen over zijn geboortedorp. Jan Lamberts (van de website oud-schoonebeek.nl) heeft hem goed gekend en hield contact met hem, ook nadat Ger naar elders was verhuisd. Kijk eens op genoemde site voor meer mooie verhalen (van meerdere schrijvers). Beslist de moeite waard!

Oudejaarsdag

Oudejaarsdag bracht altijd lawaai en drukte en vragen als: zijn er voldoende ijzerkoeken gebakken, zijn er voldoende boodschappen in huis, zijn er voldoende voorbereidingen getroffen voor het diner, zijn er voldoende kleine stukjes carbid ingekocht, hebben we voldoende carbidbusjes, zijn er doosjes lucifers, enzovoort. De hele dag mochten we in de buurt met onze carbidbussen knallen! Het was vaak bitter koud of het had gesneeuwd waardoor we toch ook vaak bij de potkachel zaten om ons op te warmen en om te kijken of er al iets te proeven viel. Het fornuis in de grote woonkeuken was dan al volop in gebruik want alle vleesproducten werden alvast gebraden. Ook de aardappels moesten geschild worden, groenten gewassen en gesneden, soep gekookt en het vlees gesneden. De kleine potkachel zorgde voor heerlijke warmte, vooral nadat de afvoerpijpen voor rookafvoer door pa met circa 4 meter kachelpijp extra waren verlengd waardoor de warmteafgifte bijna was verdubbeld!

Joelfeest

Het overvloedige diner aan de keurig gedekte tafel met dubbele borden, het mes op de messenlegger, grote en kleine lepel, vork en mes naast het bord met hier en daar nog een enkel dennentakje door pa neergelegd, was altijd weer heel sfeervol! Uiteraard waren ook opa en oma weer van de partij. Na het overvloedige diner gingen we naar de kerk waar pa organist was, er waren op oudejaarsavond veel mensen in de kerk, en alle kerkgangers zongen aan het eind van de dienst uit volle borst: 'Uren, dagen, maanden, jaren vliegen als een schaduw heen'. Hierna dronken wij thuis nog warme chocolademelk met een heerlijke taartpunt! Later vertelden pa en oma uit Brucht dat de viering van het Oudjaar en van het Nieuwjaar van oorsprong onderdelen waren van de meest betekenisvolle feesttijd van onze heidense voorouders: het 'Joelfeest'. Dit Germaanse feest duurde dertien nachten en begon met de langste en donkerste nacht van het jaar op 21 december: 'De Zonnewende'. Daags daarvoor had men het hele huis schoongemaakt en versierd met groene dennentakken, hulsttakken en kaarsen. Men wachtte twaalf donkere en koude dagen af en omdat er een intussen een nieuw jaar was aangebroken eindigde het Joelfeest op 6 januari. In die periode waren er allerlei tradities, gebruiken en deden (lugubere) verhalen de ronde. Na de kerstening (ca. 650 na Chr.) werden deze heidense rituele 'omgezet' naar christelijke gebruiken die we nu nog kennen. Oma zei na het uitgebreid vertellen van dat verhaal voldaan en nadrukkelijk: "Gelukkig is dat Heidense gedoe nu eindelijk is afgelopen!"

